

РЕЗЮМЕТА

на научните трудове на гл. ас. д-р Христо Павлов,

представени за участие в обявения в ДВ, бр. 30/03.04.2018г. конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право (Криминалистика) в Бургаския свободен университет.

МОНОГРАФИИ

1. Павлов, Хр. МЕТОДИКА ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕРОРИСТИЧНИ АКТОВЕ С ВЗРИВНИ УСТРОЙСТВА, Изд. БСУ, Бургас, 2018, (ISBN 978-619-7126-47-1).

1.1. Обща характеристика на изследването.

Монографичният труд е в обем от 214 страници, включително списък на използвана литература. В структурно отношение той се състои от предисловие, увод, изложение, изводи и заключение, литература. Изложението е представено в 9 параграфа, разпределени в 3 глави, в които отделните въпроси от предмета на изследването са тематично обособени в заглавия и подзаглавия, означени чрез точки с арабски цифри.

С този труд за първи път е направен опит в страната ни, на ниво монографично изследване, да се проучат в максимален обем теоретичните и практическите (наказателно-процесуалноправни и криминалистични) проблеми, които възникват при разследването на терористични актове с взривни устройства, а също и определянето на основните възможности за тяхното решаване. Именно въз основа на тяхното анализиране е създадена тази методиката за разследване на терористични актове с взривни устройства.

С оглед на така поставената тема, проблемът е изследван в три основни аспекта.

На първо място са анализирани основните елементи, които се включват в криминалистичната характеристика на терористичните актове с взривни устройства.

На второ място в труда са изследвани максимален брой въпроси, свързани с образуването на наказателно производство, изграждането на версии и планирането на разследването на терористични актове с взривни устройства.

И на трето място, което всъщност е сред един от най-важните проблеми в чисто практически аспект – в монографията са анализирани тактическите особености на неотложните процесуално-следствени действия при разследване на терористични актове, извършени чрез взривни устройства.

В рамките на това изследване са получени резултати, които от теоретична гледна точка обогатяват науката криминалистика, в частност – раздела методика за разследване на престъпления.

Направените в настоящата монография изводи могат да се използват успешно както в практическата работа на разследващите органи, така и в учебния процес по криминалистика. Те успешно могат да бъдат включени при съставянето на монографии, учебници и учебни помагала по тази научна дисциплина. Определени теоретични постановки в изследването е възможно да послужат при усъвършенстването на наказателно-процесуалното законодателство.

1.2. Кратко изложение на изследването.

В *първата глава* на монографията е отделено значително място на изследване на криминалистичната характеристика на терористичните актове с взривни устройства.

Същността и съдържанието на криминалистичната характеристика на терористичните актове, извършени чрез взривни устройства е разгледана в *първия параграф* на тази глава. При определяне съдържанието на криминалистичната характеристика на терористичните актове с взривни устройства е взето под внимание обстоятелството, че целта ѝ е да се разработи най-рационалната за разкриването на обективната истина система от взаимосвързани елементи за конкретния вид престъпление. Изборът на отделните елементи е основан преди всичко на логическата връзка между тях. След извършен научен анализ на мнението на наши и на чуждестранни учени, в настоящата монография са предложени следните елементи на криминалистичната характеристика: типични следствено-оперативни ситуации; обстановка на престъплението (време, място и други обстоятелства); начин на извършване на престъплението; типични материални следи от престъплението и вероятните места за откриването им; характеристика на личността на извършителя на терористичен акт с взривно устройство (характеристика на терористичната организация); информация за характеристиката на личностите, типичните жертви на терористични актове с взривни устройства.

Чрез анализа на използвания за нуждите на настоящото изследване емпиричен материал, във *втория параграф* на първа глава са разкрити особеностите на отделните

елементи на криминалистичната характеристика на терористичните актове с взривни устройства.

На първо място, открити са няколко основни групи типични следствено-оперативни ситуации при терористичните актове с взривни устройства, които могат да са характерни за началото на разследването: произведен е взрив, при което престъпниците не са задържани, но на местопроизшествието има свидетели очевидци и други лица; има поредица от заложи взривове, при което е открито взривно устройство, поставено от неизвестни лица; задържано е или е ликвидирано лице, в което се намира взривно устройство. Към всяка група са представени отделни примерни програми за действие.

На второ място се достига до извода, че терористичните актове с взривно устройство се извършват на оживени и открити места, най-често по време на празнични чествания и други мероприятия, когато на едно място се струпват голям брой хора.

На трето място, при изучаване на начина на извършване на престъплението са анализирани трите му етапа: подготовка, извършване и укриване на престъплението. Обърнато е внимание, че при всеки един от тях на местопроизшествието или на други места се оставят и могат да бъдат открити различни по вид и характер следи.

На четвърто място е обърнато внимание на това, че свързаните с терористични актове с взривни устройства материални следи, в зависимост от времето и характера на тяхното образуване, могат да бъдат разделени условно в пет самостоятелни групи: от изготвянето на взривното устройство; от транспортирането на взривното устройство към мястото на поставянето му; образувани при поставянето на взривното устройство на определеното за това място и неговото замаскиране; образувани след оттеглянето от мястото, където е поставено взривното устройство, включително следите от укриване на престъплението; от експлозията на взривното устройство.

На пето място, на практика терористичното формирование или организация представляват организирана престъпна група със специфични за нея характеристики, които са изследвани в настоящата разработка. Обърнато е особено внимание на личността на терориста самоубиец. Взето е под внимание обстоятелството, че той е човешки индивид, за който са присъщи определени свойства и качества – социални, психологични, психофизиологични и др. Криминалистичното изследване на неговата личност е основано на целия комплекс от тези признаци и свойства на човека.

На шесто място, жертвите на терористичните актове с взривни устройства са групирани в следните категории: случайно попаднали в зоната, която интересува

терористите; жертви, срещу които е насочен атентата (обединени под различни критерии).

Чрез изследване на специализираната литература в областта на криминалистиката, взривните вещества и взривните устройства, в *третия параграф* на първа глава са изучени особеностите на тези взривове, с които най-често са извършвани терористични актове. Изследвано е поразяващото действие на взрива върху различни обекти. Достига се до извода, че причините за използването на взривни устройства като средство за извършване на терористични актове са: безопасни за терористите условия за извършване на терористичния акт; взривното устройство позволява да се подбере най-подходящият момент за неговото задействане; взривното устройство позволява на терористите да постигнат успешно една от най-често преследваните цели – създаване на страх и смут в населението; голям диапазон, който може да се обхване с взривяването; мигновено поразяване на голям брой обекти; остават минимално на брой следи от извършителите.

Втората глава на изследването е посветена на проблемите, свързани с образуването на наказателното производство, изграждането на версии и планирането на разследване на терористични актове с взривни устройства.

В *първия параграф* на тази глава са анализирани особеностите при образуване на досъдебно производство и обстоятелствата, подлежащи на установяване и доказване във връзка с терористичен акт с взривно устройство.

Обърнато е особено внимание върху практическата необходимост от разработването на типова програма за координация на действията както между органите, които осъществяват антитерористични операции, така и между тях и разследващите органи.

Представена е обща програма, която включва система от логически свързани типови задачи, насочени към изследването на престъпното събитие – терористичния акт с взривно устройство, и даваща възможност пълното изчерпване на обстоятелствата от предмета на доказване. В нея се съдържат въпроси, групирани по следния начин: обективна страна (относно времевите граници; териториалните граници; особеностите на взривното устройство; подготовката, извършването и прикриването на терористичния акт; последиците от извършеното престъпление); въпроси, характеризиращи пострадалия; въпроси, характеризиращи извършителя (относно ролята му в терористичния акт; данни, характеризиращи участника в терористичния акт); субективна страна.

Във *втория параграф* на тази глава е обърнато внимание на значението на версиите при разследването на терористични актове с взривни устройства. Те подпомагат разследващия орган за ефективното постигане на пълнота, всеостранност и обективност в наказателния процес. Акцентирано е върху това, че е необходимо още в началото на разследването да се определи вероятната причина за взрива и съобразно характера и начина на извършеното – да се прецени наличието на престъпен умисъл. Най-често изгражданите версии в този етап са представени в няколко отделни групи.

В *третия параграф* на втората глава са изследвани проблеми във връзка с планирането на разследването на терористични актове, извършени чрез взривни устройства.

Акцентирано е върху значението на планирането на първоначалния етап на разследването за своевременното разкриване на обективната истина по случая. Практиката по разследването показва, че затрудненията при доказването се основават най-вече на непълнотата при планирането на първоначалния етап и несвоевременното провеждане на едни или други следствени действия. Достига се до извода, че в рамките на този етап е особено необходимо да се следва принципът за паралелност както на следствените действия, така и на издирвателните мероприятия. Те трябва да се осъществяват при добра координация между различните органи. Акцентирано е върху ролята на неотложните процесуално-следствени действия на първоначалния етап от разследването, които позволяват да се осигури най-голямо количество доказателствена информация при конкретните условия.

Съдържанието на последващия етап от разследването е разгледано в зависимост от това, дали местонахождението на участника в терористичен акт с взривно устройство е известно и спрямо него е взета мярка за неотклонение задържане под стража, или местонахождението на лицето е неизвестно.

Спецификите на неотложните процесуално-следствени действия при разследване на терористични актове с взривни устройства са изследвани в *третата глава* на монографията.

В *първия параграф* на тази глава са проучени особеностите на огледа при терористични актове с взривни устройства.

При определяне на лицата, които трябва да участват по време на огледа на местопроизшествието, е подчертана важната роля на специалиста взривотехник при решаването на многобройните задачи, които стоят пред разследващия орган при изследване на местопроизшествието.

Посочена е необходимостта от систематичен и детайлно отработен подход при организацията на огледа, който би довел до пълен сбор от информация за взрива и по този начин ще се даде възможност да се пресъздаде пълно и достоверно картината на произшествието.

Представени са различни тактически подходи за извършване на огледа на местопроизшествието, като с оглед на спецификата на това следствено действие при разследването на деяния с взривни устройства е препоръчано прилагането на метода на „часовниковия циферблат“.

Предложено е огледът да бъде фиксиран посредством метода за изготвяне на компютърно-сферични панорами. При това успешно може да се приложи използваният в други държави в криминалистичната практика 3D скенер.

Във *втория параграф* на третата глава са изследвани спецификите на разпита.

При разпита на свидетели е обърнато внимание на свободния разказ и грешката, която се допуска при прекъсване на лицето по това време. По този начин свидетелят може да се обърка в показанията си и да пропусне да представи важни за делото данни. Анализирани са три основни групи въпроси, които е препоръчително да се зададат на свидетелите: относно обстановката преди и по време на деянието; относно обстановката след деянието; относно предполагаеми извършители на терористичния акт.

Изчерпателно в *третия параграф* на главата са разгледани характерните особености на претърсването и изземването при разследване на терористични актове, извършени с взривни устройства.

При определяне на състава на групата, която е необходимо да присъства по време на претърсването и изземването, е засегнат проблемът за закононото изискване по време на действията да присъстват поемни лица. В тази връзка е направено предложение законодателят да изключи задължението за участие на граждани при отделни действия по разследването, когато е налице реална опасност за здравето или за живота им. В такъв случай вместо участието на поемни лица може да се предвиди извършените действия да бъдат задължително видеозаснемани.

Обърнато е особено внимание върху това, че участниците в претърсването трябва да са добре информирани за възможните вещи, които могат да бъдат открити в претърсвания обект: взривни устройства, различни оръжия и боеприпаси; вещи и вещества, свързани с изработката на взривни устройства; вещи, върху които може да има следи от подготовката и извършването на терористичния акт; книжа и компютърни

данни, свързани с подготвителни действия на самото извършване на терористичния акт; книжа и компютърни данни, даващи информация за професионалните умения и интереси на лицата; снимки, книжа, компютърни и други данни, даващи информация за участници в терористична група; книжа и компютърни данни, даващи информация за планирани действия на участниците в терористичния акт след неговото извършване и др.

Разгледани са някои тактически препоръки и процесуални правила при извършването на претърсване и изземване, включително и при задържането и изземването на кореспонденция.

СТАТИИ, ДОКЛАДИ, УЧЕБНИЦИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

2. Павлов, Хр. ТАКТИКА НА ПРЕТЪРСВАНЕТО И ИЗЗЕМВАНЕТО ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕРОРИСТИЧНИ АКТОВЕ, Юридически сборник, т. XXV, Бургас, 2018, (под печат).

В тази статия са изследвани спецификите на претърсването и изземването при разследване на терористични актове.

Обърнато е особено внимание на подготвителния етап на претърсването. В тази връзка е акцентирано върху следните моменти на този етап: събиране на информация за обекта, предстоящ да бъде претърсен; определяне състава на групата, която ще вземе участие при извършване на претърсването и изземването; процесуално обезпечаване на следственото действие; провеждане на инструктаж с участниците и даване на насоки относно обектите, които биха могли да имат значение за разследването.

Разгледани са процесуалните и тактическите правила за провеждането на претърсване и изземване. Представени са някои особености на претърсването на помещения и на лица (обиск).

3. Pavlov, Hr. THE USE OF NEW TECHNOLOGIES IN FORENSIC FACIAL RECONSTRUCTION, II International Scientific Conference “Science of the XXI Century: Problems and Prospects of Researches”, Warsaw, Poland, 18.01.2018, Science Review, № 1 (8), January 2018, (p-ISSN - 2544-9346; e-ISSN - 2544-9443).

В този доклад са представени няколко не дотам изследвани възможности за използването на 3D скенера и 3D принтера за извършване на криминалистична реконструкция на лице по открит череп. С помощта на тези устройства значително ще се облекчи процесът по реконструкция на лицето.

На първо място ще бъде възможно сканиране на черепа (частите му), компютърната му обработка и изграждане на триизмерен компютърен образ на лицето.

На второ място тези устройства позволяват сканиране и компютърна обработка на черепа (неговите части), отпечатване на черепа чрез помощта на 3D принтер и ръчно изграждане на лицето на човека.

На трето място устройствата ще позволят сканиране на черепа, компютърна обработка на черепа и на лицето и разпечатване на лицето на 3D принтер.

Направено е предложение да бъде създаден специализиран софтуерен продукт, който да анализира особеностите на сканирания триизмерен череп, да определя антропологичните му параметри и автоматично да изгражда образа на лицето. Продуктът трябва да позволява на администратора да извършва проверка на получения резултат и да прави допълнителни корекции на компютърния образ. Към тази система може да бъде разработена база данни с различни елементи от лицето на човек, които администраторът да може да използва (например различни по цвят и форма очи, уши, вежди, коса, брада и др.).

Представените идеи могат да бъдат развити с помощта на специалисти в областта на компютърната техника и технология и успешно прилагани при разкриването и разследването на престъпления.

4. Pavlov, Hr. PROBLEMS IN ORGANIZING FORENSIC SCIENCE EXPERTISE IN BULGARIA, IV International Scientific and Practical Conference "Scientific and Practical Results in 2017. Prospects for Their Development", Dubai, UAE, 28.12.2017, World Science, № 1 (29), January 2018, (p-ISSN - 2413-1032; e-ISSN - 2414-6404).

В разработката са представени някои от основните проблеми при организацията на съдебните експертизи в Република България. Отбелязано е, че към настоящия момент съществува разпокъсана нормативна регламентация и методическо ръководство за извършването на един или друг вид експертизи (в отделни случаи несъобразено със съвременното развитие на обществото). Обърнато е внимание на това, че ролята на вещите лица за качеството на правораздавателната дейност е важна. Въпреки това, към

настоящия момент липсват ефективни методи за контрол върху изготвяните от тях експертизи – за тяхната обективност, независимост и качество. Основателно е наложилото се мнение, че пропуските в правната уредба са предпоставка за развитието на корупционни практики в тази област. Очевидно е, че предвидената наказателна отговорност на вещото лице не представлява възпиращ фактор за злоупотреби. Състоянието на съдебните експертизи в Република България по категоричен начин води до извода, че в този си вид те не изпълняват ефективно отредената им роля – да подпомагат съда и органите на досъдебното производство.

Акцентирано е върху това, че разрешаването на представените проблеми може да се постигне посредством радикална промяна на съществуващата нормативна уредба. С оглед на това в разработката е обоснована идеята за приемането на закон, който да регламентира: създаването на нова държавна организация във връзка с експертизите; видовете експертизи; статута и дейността на вещите лица (назначаване, отговорност, правата и задълженията им, и др.); реда и условията за осъществяването на експертизи в съдебното и досъдебното производство и много други проблеми. Този нормативен акт може да бъде наречен „Закон за експертизите в България“. Той трябва да кодифицира многобройните подзаконови актове, които регламентират различните видове експертизи.

Достигнато е до извода, че за подобряване състоянието на съдебните експертизи в България е необходимо създаването на независим национален орган, който да осъществява методическо ръководство и контрол спрямо вещите лица. С оглед на това, с предложения закон може да се предвиди създаването на „Агенция за експертизите в България“. Обръща се внимание на факта, че подобна държавна организация, която не е ведомствено подчинена, ще обезпечи независимостта и обективността на експертизите в страната ни.

Представена е идеята нормативната промяна да обвърже специалистите да членуват в създадената организация, която ще лицензира кандидатите, имащи желание да получат статут на вещи лица. Представено е виждането специалистите да получават сертификат за вещи лица в различни категории (например „вещо лице – първи клас“ и „вещо лице – втори клас“). Кандидатите във всяка група трябва да отговарят на предварително определени изисквания. Законът може да предвижда например, че вещите лица от втория клас могат да извършват само колективни-еднородни експертизи. След изтичането на определен период от време те ще бъдат атестирани и с оглед оценяването им ще могат да получат сертификат за „вещо лице-първи клас“.

Обърнато е внимание на необходимостта в предложения закон да се предвиди, че освен доказани (чрез положения изпит) знания и умения, вещите лица трябва да са преминали през специализирано обучение по съдебни експертизи от съответния клас и да приложат документ за това.

Практиката показва, че в не малко случаи непознаването на основните положения на отделните експертизи от страна на съдии, прокурори, разследващи органи, адвокати също влияе на качествено съдебно производство. Основна предпоставка за получаването на правилни отговори е умението за точно формулиране на въпросите към вещите лица с оглед възможностите на съответната експертиза. Важна е и способността на органа, който назначава експертизата, да направи точен анализ и оценка на заключението на вещото лице. Тези основни знания и умения се придобиват в рамките на обучението по дисциплината „Съдебни експертизи“. С оглед на това, в изследването е направена препоръка да се извърши промяна в сегашните изисквания за придобиване на образователната степен „Магистър“ по специалност „Право“, като дисциплината „Съдебни експертизи“ да се приеме като задължителна в процеса на обучение.

5. Pavlov, Hr. USING SPECIAL SCIENTIFIC COMPUTER KNOWLEDGE IN CYBER CRIMES INVESTIGATION, IV International Scientific and Practical Conference "Scientific and Practical Results in 2017. Prospects for Their Development", Dubai, UAE, 28.12.2017, World Science, № 1 (29), January 2018, (p-ISSN - 2413-1032; e-ISSN - 2414-6404).

В тази разработка е изследвана ролята на компютърния специалист за качествено и ефективно протичане на разследването на компютърни престъпления. Разследващият орган е изправен пред редица предизвикателства в този процес. Безспорно разследването на компютърни престъпления изисква не само добро познаване на нормативната база, но и специални научни знания с сферата на компютърната техника и информационните технологии. Именно тук се откроява ролята на компютърния специалист, който в една или в друга степен може да спомогне на разследващия орган за качествено и ефективно протичане на разследването.

Представени са различни възможности за участие на този специалист – от образуването на досъдебно производство, до приключване на разследването. Ценни за разследването на компютърни престъпления са неговите консултации във връзка с: изграждане на следствени версии; планиране и организиране на разследването;

извършване на оглед, претърсване и изземване; провеждане на разпит; избор на вида експертиза, която да бъде назначена по делото. Заедно с това, в изследването са разгледани възможностите на компютърно-техническата експертиза.

Направен е изводът, че правилното взаимодействие между разследващия орган и компютърния специалист е необходима предпоставка за навременното разкриване на обективната истина във връзка с разследването на компютърни престъпления.

6. Павлов, Хр. ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД ОБУЧЕНИЕТО ПО КРИМИНАЛИСТИКА, БСУ, Бургас, 2017, (ISBN 978-619-7126-33-4).

Представеното пособие е в обем от 60 печатни страници (включително и използваната литература).

В научната разработка е акцентирано върху това, че централно място в професионалната подготовка на обучаваните по криминалистика трябва да заемат практическите занятия. Чрез тях се цели да се задълбочат усвоените теоретични знания, да се придобият нови такива (относно особеностите на конкретния обект на изследване) и да се формират практически умения. Именно по време на тези занятия обучаваните се учат да наблюдават и оценяват получените резултати, да правят изводи и обобщения. Благодарение на практическите занятия по криминалистика могат да се формират умения за правилния анализ на следи, оценка на доказателства, изграждане на версии и вземане на ефективни тактически решения в процеса на разследване на престъпления.

Същественото значение на практическите занятия по криминалистика за придобиването и развитието на умения налага повишено внимание при тяхното планиране и организиране. С оглед на това в *част II („Провеждане на практически обучения по криминалистика“)* от представеното научно пособие е отделено внимание на този проблем и особеностите на провеждането на семинарни занятия по криминалистика.

В *т. I („Организация и провеждане на практически занятия по криминалистика“)* от помагалото са изследвани отделните фази, през които трябва да преминава практическото занятие по криминалистика (подготвителна, по провеждане и заключителна фаза).

Обърнато е внимание на това, че с оглед постигане на по-добри резултати в усвояването на материята, е препоръчително след преподаването на всеки раздел на криминалистиката да се провежда тестово препитване (тестово упражнение). На обучаваните се предоставя тест с въпроси само от определена част на материята. След

решаването му се провежда персонална и колективна проверка на отговорите. Преподавателят оценява тестовете, след което ги връща на обучаваните и разяснява как е правилно да се отговори на всеки въпрос. По този начин обучаваните сами откриват допуснатите от тях грешки. Така се увеличава вероятността те да запаметят правилно отговорите на въпросите и се намалява възможността да допуснат отново направените от тях грешки (подобни тестови упражнения са представени в приложение № 2 от помагалото).

Поставен е акцент върху предхождащата провеждането на практическо занятие фаза, при която се преценяват знанията на обучаваните (чрез входящ тест, който като пример е представен в приложение № 1 от разработката) и се провежда уводен инструктаж. В тази точка, за всяка една фаза е изследвана важната роля на ръководителя на обучението за правилното и ефективно протичане на практическото упражнение.

В т.2 („Основни видове практически занятия“) от пособието са посочени няколко типа практически занятия.

Чрез първия тип практическо упражнение („От знание към практическо умение“) се цели да се даде възможност на обучаваните да придобият практически умения, като приложат своите теоретични знания. В помагалото са представени два вида упражнения към тази група („самостоятелна работа“ и „съчетание между групова и самостоятелна работа“).

Чрез втория предложен тип практическо упражнение („От лабораторен опит към знание“) обучаваните придобиват нови знания чрез извършената аналитико-синтетична мисловна дейност по обобщаване на получените от проведеното лабораторно изследване резултати. Препоръчително е практическите занятия от този тип да се провеждат самостоятелно. В процеса на самостоятелна практическа работа е възможно по-задълбочено да се изследва проблемът. Мобилизирането на физическата и умствената активност по този начин съдействат за придобиване на трайни знания.

Третият тип практическо упражнение е „Използване на софтуерни продукти при провеждане на практически занятия“. Обърнато е внимание на това, че особено значими за придобиването на практически умения и на нови знания са тези продукти, при които се извършват симулационни игри по разследване на престъпления.

Развитието на компютърните технологии дава възможност за тяхното широко приложение при провеждането на практически занятия. Разработването и внедряването в процеса на обучение на различни софтуерни продукти би имало положително

влияние върху ефективното протичане на този процес. Към настоящия момент тази възможност не е достатъчно разработена и изследвана. Поради това този проблем е подробно разгледан в *част III („Създаване и използване на софтуер при обучението“)*.

Направени са предложения за разработването на такива продукти, като са дадени няколко примера на подходящи за обучението по криминалистика задачи. Те са представени в 4 отделни точки:

- „Система от престъпни ситуации”;
- „Логически задачи по криминалистика”;
- „Ситуационен анализ”;
- „Казуси – разкриване и разследване на престъпления”.

7. Павлов, Хр. НАЗНАЧАВАНЕ НА ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕРОРИСТИЧНИ АКТОВЕ С ВЗРИВНИ УСТРОЙСТВА, Юридически сборник, т. XXIV, Бургас, 2017, с. 322 – 335, (ISSN 1311-3771).

В статията са разгледани възможностите на съдебните експертизи, които могат да се назначат при разследване на терористични актове, извършени чрез взривни устройства. Обърнато е внимание на това, че разследващият орган е необходимо да е запознат с начина за подготвяне на материалите за изследване, за назначаването на експертизи и организацията на провеждането им. Той трябва да умее прецизно да оценя заключението на вещите лица, за да може ефективно да използва получените резултати за разкриването на обективната истина. Представени са няколко отделни етапа, през които трябва да премине проверката на заключението на вещото лице.

В разработката са изследвани най-често назначаваните съдебни експертизи при разследване на терористични актове с взривни устройства.

Следствие от изучаването на възможностите *на взривотехническата експертиза* е изводът, че с нея могат да се поставят задачи, които имат диагностичен, идентификационен и реконструкционен характер. Това определя и разновидностите на взривотехническата експертиза. Чрез нея може да се даде отговор на редица въпроси, които са разгледани в следните групи: свързани с предназначението, конструкцията и тялото /корпусът/ на взривното устройство; свързани с вида и количеството на взривното вещество, използвано при изработването на устройството; свързани с подготовката, взрива и евентуалните последици от експлозия; свързани със сходство между различни взривни устройства; свързани с определени професионални навици и

квалификация на лицето, което е изработило взривното устройство и на това, което го е използвало.

В изследването е достигнато до извода, че към настоящия момент е практически необходимо разработването на специална учебна програма, която да дава възможност за придобиването на необходимите знания и умения на бъдещите вещи лица в областта на взривотехническата експертиза. В тази учебна програма трябва да бъдат включени дисциплини, които дават знания не само в областта на базовите науки, но и в теорията на криминалистиката, съдебните експертизи, наказателно-процесуалното право и др.

Въпросите, които могат да бъдат задавани на вещите лица при *пожаротехническата експертиза* са обособени в следните групи: свързани с установяване на мястото, откъдето е започнал пожарът и времето на възникване; свързани с технически характеристики, които имат връзка с пожара; свързани с непосредствената причина за пожара.

В няколко групи са представени въпросите, на които може да бъде отговорено при *съдебномедицинска експертиза* във връзка с терористичен акт с взрив: свързани с механизма на образуване на телесните повреди; свързани с настъпването на смъртта, вида и характера на повредите; въпроси, които имат диагностичен характер; други въпроси.

Изследвани са и възможностите за назначаване и на редица *трасологични експертизи*.

8. Павлов, Хр. ТАКТИЧЕСКИ ОСОБЕНОСТИ НА РАЗПИТА ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕРОРИСТИЧНИ АКТОВЕ С ВЗРИВНИ УСТРОЙСТВА. Научна конференция на ЦЮН към БСУ, Юридически сборник, т. XXIV, Бургас, 2017, (ISSN 1311-3771).

В разработката са анализирани факторите, които благоприятстват и спомагат ефективното протичане на разпита при разследване на терористични актове с взрив. Обърнато е особено внимание на подготвителния етап. Изследвани са процесуалните правила за провеждане на това следствено действие. Разгледани са редица тактически подходи при разпита на свидетели и обвиняеми.

Разпитът на свидетели е представен в няколко отделни етапа, чието правилно провеждане има голямо практическо значение: установяване на психологичен контакт между разпитвания и разпитващия; запознаване на лицето с правата и задълженията му като свидетел и отговорността, която носи пред закона; свидетелят представя

ситуацията под формата на свободен разказ; разпитващият поставя въпроси на разпитвания; запознаване на разпитвания с протокола за разпит или записаните показания. В различни групи са посочени възможни въпроси, които могат да се зададат на свидетеля.

Акцентирано е върху това, че от разпита на обвиняем в терористичния акт с взривно устройство може да се получи важна информация за следните групи обстоятелства: подготовката и извършването на терористичния акт; използваното взривно устройство; други участници в терористичния акт; участници в терористичната група, към която лицето членува; други подготвяни атентати; целите и мотивите на терористичния акт и други обстоятелства, които подлежат на доказване. С оглед на това, възможно задаваните въпроси са обособени в няколко отделни групи.

9. Павлов, Хр. ПРОБЛЕМИ НА ПРЕХОДА ОТ ВЕРОЯТНОСТ КЪМ ДОСТОВЕРНОСТ ПРИ РАЗКРИВАНЕ НА ОБЕКТИВНАТА ИСТИНА ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕТО, Годишник на БСУ, т. XXXII, Бургас, 2015, с. 219 – 231, (ISSN: 1311-221-X).

В разработката са изследвани понятията „вариантност“, „вероятност“ и „достоверност“ при разследването. Достоверността и вероятността са разгледани от гносеологична, логическа и информационна гледна точка. Анализирани са някои въпроси, свързани с вероятността и разкриването на обективната истина по наказателни дела.

Представени са някои особености на прехода от вероятност към достоверност по пътя към разкриване на обективната истина при разследването на наказателни дела.